Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Beth ydw i'n ei addysgu?
Astudiaethau Proffesiynol ac Addysgeg: Arwain y Dysgu: beth, sut a pham ydw i'n addysgu?
ECAD5008: 2023-2024

Dyniaethau - Sesiwn 1

s.v.hughes@uwtsd.ac.uk

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

NODAU

I ddatblygu eich gwybodaeth a dealltwriaeth o gynnwys Maes Dysgu a Phrofiad Dyniaethau Cwricwlwm i Gymru

I archwilio ffyrdd o addysgu'r Dyniaethau gyda dysgwyr hŷn yn yr ysgol gynradd (CA2)

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Fframwaith Cwricwlwm i Gymru

- Gall Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau (Maes) gynnau ymdeimlad o ryfeddod, tanio dychymyg ac ysbrydoli dysgwyr i dyfu mewn gwybodaeth, dealltwriaeth a doethineb. Mae’r Maes hwn yn ysgogi dysgwyr i ymwneud â’r materion pwysicaf sy’n wynebu dynoliaeth, gan gynnwys cynaladwyedd a newid cymdeithasol, ac yn gymorth i ddatblygu’r sgiliau sydd eu hangen i ddehongli a disgrifio’r gorffennol a’r presennol.

- https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Myfyrio ar PAP1

- Addysgu'r Dyniaethau – Dysgu Sylfaen

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

MDaPh DYNIAETHAU = Yr Hyn Sy’n Bwysig

- Mae **ymholi, archwilio** ac **ymchwilio** yn ysbrydoli chwilfrydedd am y byd, ei orffennol, ei bresennol a’i ddyfodol.
- Mae **digwyddiadau a phrofiadau dynol** yn gymhleth a chânt eu hamgyffred, eu dehongli a’u cynrychioli mewn gwahanol ffyrdd.
- Mae **ein byd naturiol yn amrywiol a deinamig**, wedi’i ddylanwadu gan brosesau a gweithredoedd dynol.
- Mae **cymdeithasau dynol yn gymhleth ac yn amrywiol**, ac maen nhw’n cael eu llywio gan weithredoedd a chredoau pobl.
- Mae **dinasyddion gwybodus, hunanymwybodol** yn mynd i’r afael â’r heriau a’r cyfleoedd sy’n wynebu dynoliaeth, ac yn gallu cymryd camau ystyrlon ac egwyddorol.

https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/datganiadau-o-r-hyn-sy-n-bwysig

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Cwricwlwm i Gymru

- 5 Cam Cynnydd – Disgrifiadau Dysgu
- Cam Cynnydd 2 & 3*

- Darllenwch Cam 2 ar gyfer pob un o'r 5 'Yr Hyn Sy'n Bwysig' ar y dudalen yma:

https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/disgrifiadau-dysgu/
(Cofiwch wasgu'r saeth er mwyn i'r wybodaeth ymddangos)

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

BETH ydy'r 'Cwestiynau Mawr' yn y Dyniaethau?
WHAT are the 'Big Questions' in Humanities?

- Wedi darllen y '5 Yr Hyn sy'n Bwysig' a'r Disgrifiadau Dysgu ar Gam Cynnydd 2, rhestrwch rai o'r 'Cwestiynau Mawr' yn y MDaPh Dyniaethau.

- After reading the '5 What Matters' and the Descriptions of Learning at Progression Step 2, make a list of possible 'BIG QUESTIONS' in Humanities AoLE.

e.e. Pwy ydw i? O ble dw i'n dod? Sut mae pethau'n symud? Beth sy'n deg?

e.g. Who am I? How is it changing? How What is fair?

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

SUT mae ateb y 'Cwestiynau Mawr'?

- **Dysgu yn seiliedig ar Ymholiad (DSY)**

- Mae'r **dysgu** yn cael ei arwain gan **broses o ddarganfod ac ymholi** mewn DSY. Gellir ei ystyried yn **derm ymbarél** ar gyfer dysgu sy'n cynnwys, er enghraifft, **dysgu yn seiliedig ar broblemau, gwaith maes, prosiectau ac astudiaethau achos.**

- Cyfeiria DSY at ddull o **addysgu** sy'n **seiliedig ar ymholi hunangyfeiriol** ar ran y dysgwr. Gan ddechrau gyda '**senario**' a gyda chyfarwyddyd **hwylusydd (athro),** noda dysgwyr eu problemau a'u **cwestiynau** eu hun. Wedyn ystyriant yr **adnoddau** y bydd arnynt eu hangen er mwyn **ymchwilio i'r pwnc**, a thrwy hynny sicrhau'r wybodaeth ofynnol.

Beth yw DSY? GWYLIWCH:
http://www.youtube.com/watch?v=u84ZsS6niPc

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

12 Egwyddor Addysgeg?

YHSB1?

12 Pedagogical Principles?

WM1?

Trawsnewid Addysg, Trawsnewid Bywydau

Transforming Education, Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

PAM?... Manteision a heriau DSY

- dysgwyr yn **gofyn cwestiynau**
- **siarad** i bwrpas
- gweithio gyda'i **gilydd**
- dewis a dehongli **ffynonellau**
- dysgu yn yr **awyr agored**
- datblygu **llinyn o ymholiad**
- rhaid i'r **addysgwyr gynllunio mwy, paratoi mwy** a dangos parodrwydd i ymateb.
- **rhaid i addysgwyr gaffael y sgil** i helpu disgyblion i ddysgu'r grefft o ofyn cwestiwn da.
- gofyn am **fwy o amser dosbarth**.

http://courseweb.lis.illinois.edu/~dafagan2/LIS506LEB/best_practices/benefits.shtml

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Dewey

- the primary **interests of the learner**: **investigation** – to find out about the world; **communication** – to enter into social relationships; **construction** – to create things and change the world; and **expression or reflection** – to extract meaning from experience.

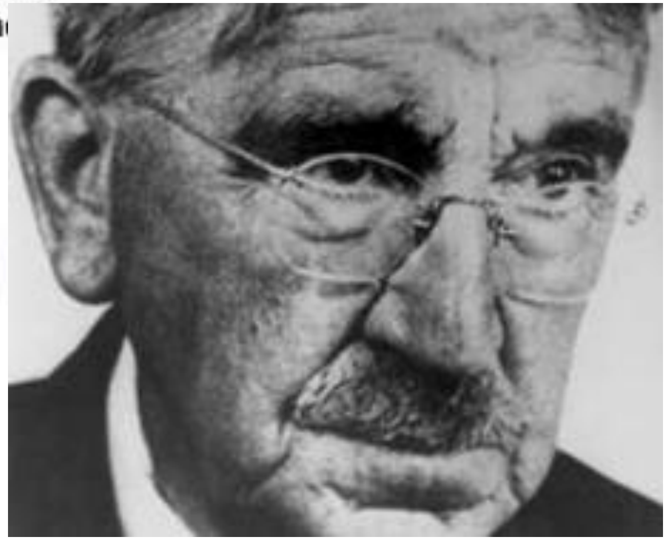

BRUNER and enquiry

http://www.youtube.com/watch?v=lwCmCJ8OhWY&sns=em

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Estyn (2017, tt. 3-4) Prif ganfyddiadau

- Mae **disgyblion yn trafod** gyda’u hathrawon y testunau y maent yn dymuno eu hastudio ac mae athrawon yn **cynllunio gwersi diddorol sy’n gweddu i’r diddordebau** ac yn ymateb i’r **cwestiynau** a godir gan ddisgyblion**.**
- Gan ddefnyddio **ymholiadau disgyblion**, mae athrawon yn cynnig ystod eang o brofiadau cyfoethogi i ddisgyblion a rhieni, ac mae disgyblion yn dewis cwblhau’r gweithgareddau hynny sydd o ddiddordeb iddynt.
- https://www.estyn.gov.wales/system/files/2020-07/Good%2520practice%2520in%2520the%2520humanities%2520cy%2520FINAL%2520%2528PDF.pdf

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

High quality in primary humanities: insights from the UK's school inspectorates' – S. Catling (2017)

- High-quality humanities topics and lessons are meaningful to children and positively affect their learning.
- Expert planning and teaching sustain learning, through extended lesson times, and by blocking topics across several weeks, increasing time for depth of study.
- This approach enables children to focus, extend and deepen their learning, because they have opportunities to investigate and reflect on their studies.
- Inspectors noted that expert teachers of humanities use varied teaching methods which involve children in practical activities, rational and creative responses and reflection to generate depth in thinking and understanding.
- The best teachers of humanities therefore employ a wide-ranging repertoire of approaches and resources

Copy available on MOODLE – Humanities 1 Folder.

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Dysgu trwy Ymholiad – Addysg Grefyddol

Ofsted
raising standards
improving lives

Transforming religious education

126. The **most effective lessons** were based on a clear model of how pupils learn that matched the nature of the subject. This was most evident in the schools that adopted a **clearly defined enquiry-based approach** to the subject.

http://dera.ioe.ac.uk/1121/1/Transforming%20religious%20education.pdf

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

12 Egwyddor Addysgeg?
4 diben?

12 Pedagogical Principles?
4 purposes?

Trawsnewid Addysg, Trawsnewid Bywydau

Transforming Education, Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

YMHOLIAD yn y Dyniaethau...

Disgwylir i blant ddysgu'r Dyniaethau drwy '**WNEUD**', ac nid bod yn dderbynwyr gwybodaeth am y byd o'u cwmpas heddiw ac yn y gorffennol.

Egwyddorion DSY

- Ymholiad yn rhoi **dysgwyr yn rôl yr arbenigwr** wrth ymchwilio cwestiwn, mater neu dirgelwch.
- Mae’r athro yn **hwyluso** y dysgu wrth **sgaffaldio** y dysgu’ (Vygotsky- ZPD)
- Ymholiad yn gallu bod yn **wers** neu **cyfres o wersi**.
- Rhaid defnyddio **ysgogiad/bachyn** *(stimulus) i* gyflwyno y cwestiwn neu’r broblem er mwyn creu diddordeb a chymell y dysgwyr ifanc i’w ateb/datrys.
- Mae’n galluogi athrawon i ddefnyddio **amrywiaeth o strategaethau AaGD** i sicrhau bod dysgwyr yn gwenud **cynnydd** yn ystod yr ymholiad.

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Beth ydy’r camau mewn ymholiad?

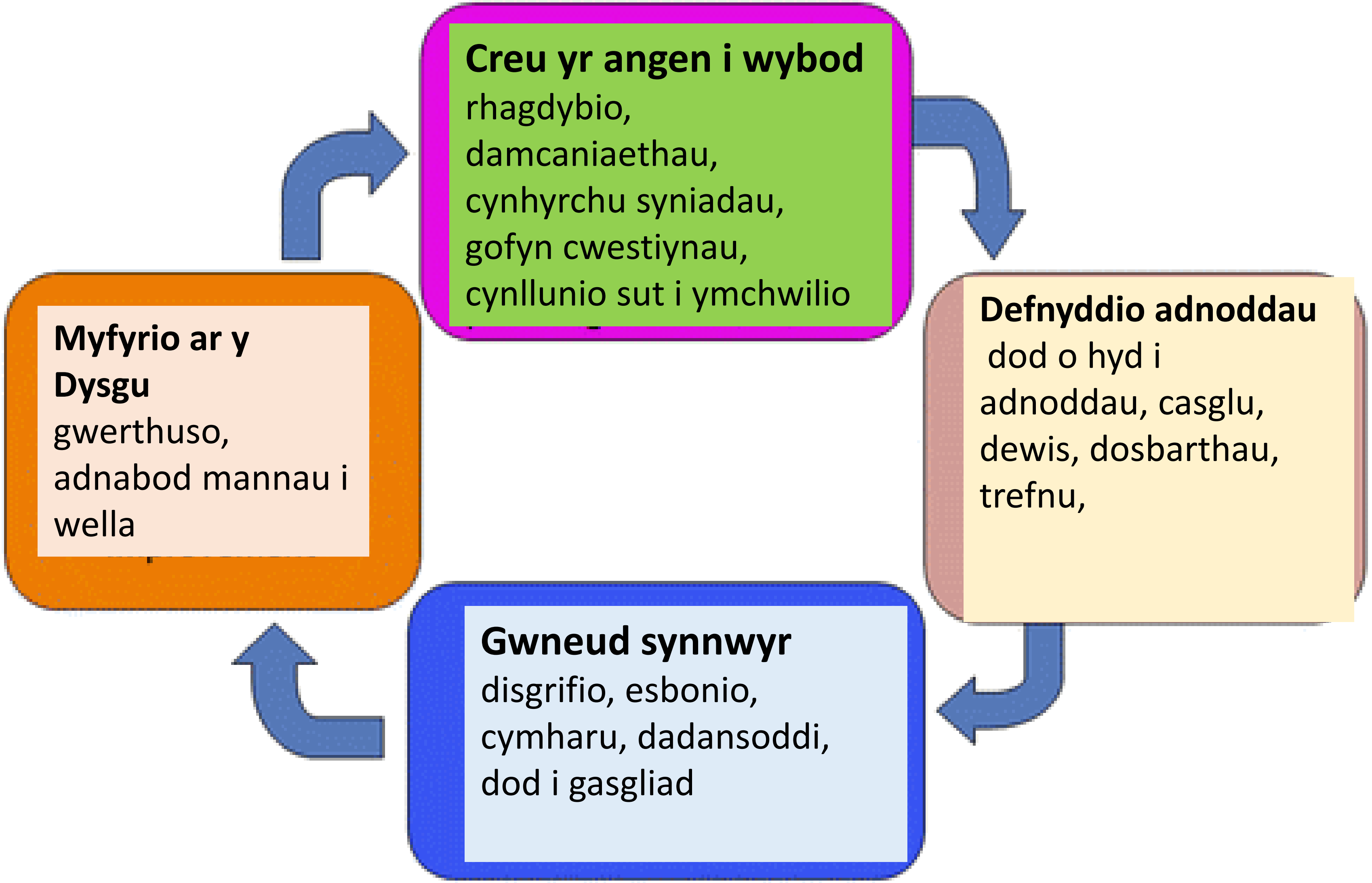

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Modelau DSY gwahanol…

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

'Model S' – offeryn syml ar gyfer ymholiadau lleol

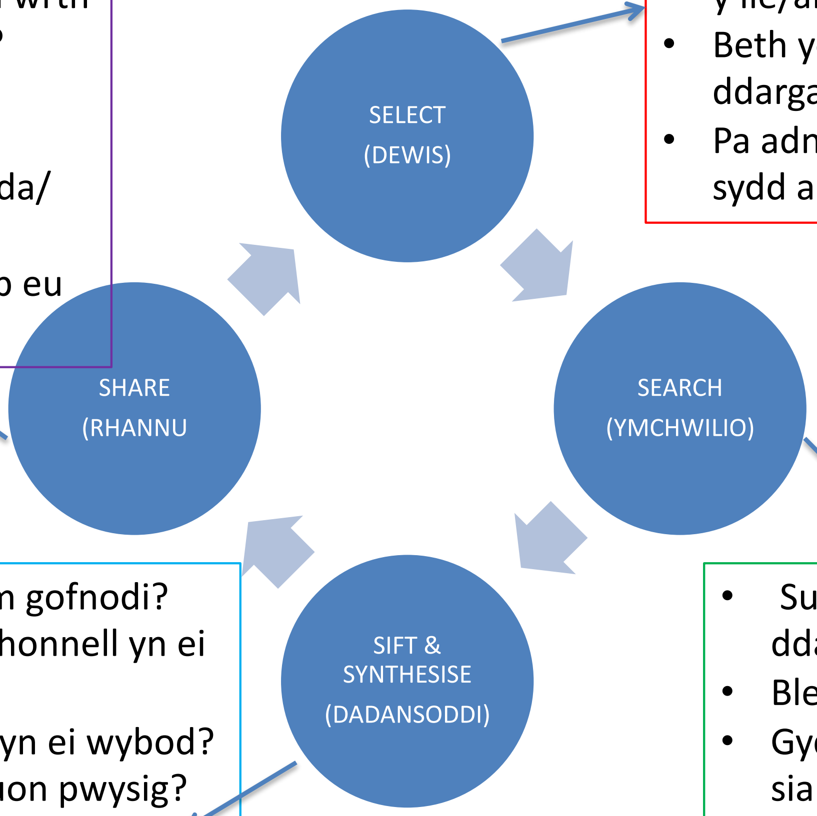

- Beth ydy ein ffocws?
- Beth ydym yn ei wybod am y lle/amser?
- Beth ydym eisiau ei ddarganfod 'go iawn'?
- Pa adnoddau eraill a TGCh sydd angen arnom?

- Sut ydym am ddarganfod hyn?
- Ble gallen ni edrych?
- Gyda pwy gallen ni siarad?

- Beth a sut ydym am gofnodi?
- Beth mae pob ffynhonnell yn ei ddweud?
- Beth ydyn ni ddim yn ei wybod?
- Beth ydy'r negeseuon pwysig?

- Sut y gallwn ddweud wrth eraill am ein gwaith?
- Pwy fyddai gyda diddordeb?
- Beth weithiodd yn dda/ ddim cystal?
- Pa gwestiynau sy heb eu hateb?

Thompson, K. & Wire, T. (2021) 'Take one day: undertaking an in-depth local enquiry', *Primary History*, 87 (Spring 2021), pp. 34-38. COPY –HUMANITIES1-RESOURCE FOLDER*

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Pum Cam Dysgu seiliedig ar ymholi mewn CGM – un model posibl

- **Cam 1: Llunio cwestiynau** – helpa'r athro'r disgyblion i nodi'r hyn yr hoffent ei wybod am bwnc penodol mewn CGM a chytuno ar yr ymholiad/ ymholiadau i'w g/cynnal.
- **Cam 2: Cynllunio'r ymholiad** – yr athro/disgyblion yn trafod y modd yr ânt ati i gynnal eu hymholiadau a'r adnoddau y bydd eu hangen.
- **Cam 3: Cynnal yr ymholiad; cymharu a dadansoddi tystiolaeth**
- **Cam 4: Cyflwyno'r canfyddiadau** – defnyddio amrywiaeth o ddulliau, gan gynnwys: **Creadigol** – drama, chwarae rôl, meim, dawns, ychwanegu cyfeiliant taro neu ystumiau i stori neu gân grefyddol; gwneud gêm, creu lle arbennig. **Gweledol** defnyddio gludwaith, lliw, siartiau, diagramau, fideo, ffotograffau, cyflwyniadau amlgyfrwng. **Llafar** – defnyddio recordiad neu gyflwyniad neu drafodaeth. **Ysgrifenedig** – barddoniaeth, dyddiadur adfyfyriol, llythyr, e-bost, stori, adroddiad papur newydd ac ati. **Cynnal dathliad.**
- **Cam 5: Adfyfyrio ac ymateb** – annog y disgyblion i feddwl am eu syniadau eu hun ynghylch yr ystyriaethau sy'n deillio o'r pwnc.

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Ffrâm Ymholiad –Dyniaethau

Cwestiynau	Ffynonellau
Ein cwestiwn mawr: e.e. Pwy oedd y Celtiaid?	
Ein cwestiynau bach (fe fydd y rhain yn helpu i ateb y cwestiwn mawr): e.e. Ble oedden nhw'n byw? Beth oedden nhw'n ei fwyta? Sut oedden nhw'n teithio?	

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

AagD a'r DYNIAETHAU

'I don't understand this yet.'

'I think I understand, but could not explain it to someone else.'

'I understand this well and could explain it to a friend.'

- **Beth** yw'r Strategaethau AagD?
- **Ble** yn y wers ydych yn defnyddio'r strategaethau AagD?
- **PAM** ydych yn eu defnyddio?

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Cwestiynu

Egwyddor AaGD	Strategaeth/Adnodd awgrymedig
Gwella ansawdd yr atebion	Cynyddu amser meddwl/aros Cwestiynau mawr Cydweithio wrth ffurfio cwestiynau
Trafodaeth cyfoedion	Meddwl-paru-rhannu Ymatebion grwpiau responses Ffonio ffrind
Annog pob disgybl i gymryd rhan weithredol yn y dysgu	Byrddau gwyn Dewis o atebion Dim dwylo fyny Gosod rheolau sylfaenol

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Adborth

Egwyddor AaGD	Adnodd/Strategaeth awgrymedig
Gosod targedau	Sylwadau'n unig Sut i wella Sylwadau dros dro Dwy seren a dymuniad
Adborth uniongyrchol	Darparu amser Hunan-asesu Deialog disgybl-i-ddisgybl

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Asesu cyfoedion ac hunan-asesu

Egwyddor AaGD	Adnodd/ strategaeth awgrymedig
Asesiadau parhaus yn y dosbarth	Goleuadau traffig Bodiau fyny/lawr Partneriaid pendroni Sialens 'post-it' Gridiau GED/GESD Trionglau Hunan-farcio Marcio-cyfoedion

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prosesau Ymholiad

- Pa strategaethau AagD y gallwch eu defnyddio?

ELFEN YMHOLI	CWESTIYNAU YMHOLI	CAMAU YN Y DYSGU
Ymwybyddiaeth Diffinio	Mae xxxx angen ein cymorth i wybod **sut fath o le** yw'r lle hwn?	Ysgogiad/symybliad Annog plant i fod yn ddaearyddwyr arbennigol
Disgrifio Dadansoddi/ Esbonio Rhagfynegi/ Gwerthuso	Lleoliad **Ble mae e?** **Sut le yw?** **Sut y daeth fel hyn?** **Sut mae'n newid?** **Beth am pobl gwahanol yn meddwl am y newidiadau?**	Gwneud synnwyr Rhoi sgaffaldiau heb ddatrys y broblem iddynt
Gwneud penderfyniad	Beth yw fy marn i? Beth fyddwn ni'n ei ddweud wrtho? Sut y byddwn y dweud wrtho?	Myfyrio Cyfathrebu - Cynulleidfa

Prosesau Ymholiad...

- Pa strategaethau AagD y gallwch eu defnyddio?

ELFEN YMHOLI	CWESTIWN YMHOLI	CAMAU YN Y DYSGU
Ymwybyddiaeth Echdynnu syniadau cyffrous	**Beth yw'r broblem?** Beth ydw i'n ei wybod am hyn nawr?	Ysgogiad
Disgrifio Dadansoddi/ Esbonio Rhagfynegi/ Gwerthuso	Ble mae'n digwydd? Sut y daeth fel hyn? Sut mae e'n newid? Beth mae pobl gwahanol yn ei feddwl am hyn? Beth ydy'r dewisiadau? Beth sy'n debygol o ddigwydd? Gyda pha ganlyniadau?	Gwneud synnwyr
Gwneud penderfyniad	Beth ddylai ddigwydd yn fy marn i?	Myfyrio

Modelu a Sgaffaldio y broses gwestiynu

- Pa strategaethau AagD y gallwch eu defnyddio yma?

Cwestiynau … (cysyniadau a ddatblygir mewn cromfachau)	Beth ydw i'n meddwl nawr?	Sut mae darganfod hyn?
Ble mae'r lle? (cyfeiriad, lleoliad/safle)		
Sut le yw e? (synnwyr o le, nodweddion naturiol a dynol, patrwm gofodol)		
Sut mae Caerfyrddin yn wahanol i Gaerdydd? (nodweddion naturiol a dynol, synnwyr o le)		
A yw'n mynd i fod yn le deniadol yn y dyfodol? **A yw wedi bod fel hyn erioed?** (prosesau naturiol a dynol, cynaladwyedd		
Beth yw fy marn i? A fyddaf yn ei hoffi? (gwrthdaro barn)		

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Modelu a Sgaffaldio y broses gwestiynu

Pa strategaethau AagD y gallwch eu defnyddio yma?

CWESTIWN HANESYDDOL	CYSYNIAD A SGIL MEDDWL
Pryd ddigwyddodd? Faint o amser gymerodd?	**Amser, cronoleg** *Dilyniant/Trefnu (Sequencing)*
Beth ddigwyddodd? Sut oedd pethau adeg hynny?	Sefyllfaoedd hanesyddol (synnwyr o gyfnod) ***Adnabod tebygrwydd a gwahaniaethau, cymharu a chyferbynnu, arsylwi, dosbarthu***
Pa mor hir y digwyddodd? A yw fel hyn heddiw? Sut a pham mae wedi newid?	**Newid a pharhâd** *Comparing and contrasting, sequencing, categorising*
Pam y digwyddodd? Beth oedd y canlyniad?	**Achos ac effaith** *Esbonio*
Pam roedd y person yn meddwl felly? Pam mae'r person hyn yn ei weld yn wahanol?	**Safbwyntiau/ dehongliadau** *Esbonio, gwerthuso*
Beth mae'r ffynhonnell yma yn ei ddweud wrtha i? A ydyw i'n gallu ymddiried ynddi? Ble y gallaf wirio gwybodaeth?	Tystiolaeth hanesyddol *Arsylwi, dehongli, gwerthuso*

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Pam bod y bananas hyn mor arbennig?
Why are these bananas so special?

- Beth ydy Masnach Deg?
- O ble daw ein bwyd?
- A ddaw fy mwyd o bell neu'n agos?
- A oes digon o fwyd i bawb?
- Beth ydy dyfodol ein bwyd?

FAIRTRADE

- What is Fair Trade?
- Where does our food come from?
- Is my food from near or far?
- Is there enough food to go round?
- What is the future for our food?

EDRYCHWCH ar y video:
https://www.youtube.com/watch?v=zCfLRBuiCM4

DARLLENWCH y 'Banana Split Activity'

Meddyliwch am strategaethau AagD i sicrhau bod y dysgwyr yn deall beth yw Masnach Deg, safbwyntiau gwahanol, tegwch ac anhegwch

LOOK at the video:
https://www.youtube.com/watch?v=zCfLRBuiCM4

READ the 'Banana Split Activity'

Think of possible AfL strategies that you can use to ensure that learners understands what is Fair Trade, different viewpoints, fairness…

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Dŵr – Tryweryn a Lesotho

Y Cwricwlwm i Gymru (2022):

Mae'r gweithgareddau hyn yn annog disgyblion i fod 'yn **ddinasyddion egwyddorol a gwybodus Cymru a'r byd**' yn benodol drwy:

- **ymwneud â materion cyfoes** yn seiliedig ar eu gwybodaeth a'u gwerthoedd
- **gwerthuso** a **defnyddio tystiolaeth wrth ffurfio barn**
- fod **yn wybodus am eu diwylliant, eu cymuned**, eu cymdeithas a'u **byd**, heddiw ac yn y gorffennol

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Dŵr... dinasyddion gwybodus o Gymru a'r Byd..

Prosiect Dŵr Ucheldiroedd Lesotho

A YW ADEILADU MWY NAG UN ARGAE YN DDA I BOBL LESOTHO?

PLANT Y LLIFOGYDD Children of the Flood

Mamela* – *Gwrandewch

Lumela, Thato ydw i, sy'n golygu Cariad yn Sesotho. Rydych chi wedi cyfarfod fy mrawd mawr, Nkobe neu Tortoise, a'i ffrind, a *Mmu* yr Ysgyfarnog! Brawd bach Ntsoaki ydy Toka. Plant y llifogydd ydym i gyd.

Lareto ydw i. Yn Sesotho mae llythyren l ar ôl llafariaid i ac u = d, kh & hl = ch a ll, yn swnio fel oo! yn Saesneg.

***Bua* – SIARADWCH!**

Helo, *ke Tumelo*. Cofiwch, dyma sut ydym yn dysgu: ***Mamela!*** **Listen** ***Nahana!*** **Think** ***Bua!*** **Speak**

***Nahana* – Meddwl!**

Helo, *ke Ntsoaki*, sy'n golygu Rhosyn. A welsoch chi ffrindiau o *Ha Sekantsi* yn croesawu chi ar y mynydd?

Golygai adeiladu Argae Polihadi y bydd 5 pentref yn cael ei boddi a teuluoedd yn colli eu cartrefi.

Fy enw yw Koena – Crocodeil! Dw i’n mwynhau nofio gyda fy chwiorydd a’m mrodyr yn afon Senqu – Orange – sy’n llifo islaw fy mhentref Haphohla.

Ke Motsoalle,sy’n golygu Ffrind. Fy hoff le ydy tu allan i rondoval tadcu yn Matsoapong, lle mae’n byw gyda’i gŵn.

Mosa o, neu Caredig ydw i.
Pan dwi’n bugeilio anifeiliaid dad ac mae’r tywydd yn stormus ar y veldt, dwi’n mynd a nhw I’r hen ogof ar gefnen
Hlomhang, sy’n union uwchben fy mhentref, Bokone.

Ke Mosha, yr Un Ifanc. Dw i’n mwynhau edrych ar yr adar yn y cae ŷd wrth ymyl fy mhentref, Morolele ble rwy’n byw gyda fy nheulu.

Ke lebitso la ka ke Sebete, sy’n golygu Dewrder yn Sesotho. Bob nos dwi’n gwneud yn siwr bod yr anifeiliaid yn ddiogel yn kraal fy nheulu ym mhentref Sekantsi

Plant y Llifogydd ydyn ni gyd. Bydd ein hoff leoedd yn llyn dyfn Polihali cyn bo hir!

Soniwch wrthyn ni am eich hoff leoedd a pam eu bod yn bwysig i chi

Lebitso la ka ke Mohale.
Golyga fy enw Rhyfelwr Dewr!
.. Dw i’n 5 oed. Dw i’n byw yn *Bokone* ac yn cerdded 3 milltir i’r ysgol bob dydd – ac yna cerdded gartref eto gyda fy chwaer a’i ffrindiau!

Ni fydd rhaid i mi gerdded cymaint i’r ysgol o fy nghartref newydd sydd ar dir uwch.

Ke phela ka rodoval – Rydw i'n byw mewn *rondoval gyda fy mamgu. Fy enw ydy Mpho* –golyg anrheg yn Sesotho. Rydw i'n helpu mamgu i gasglu gwair gwehyddu wrth ymyl Pentref *Matsoapang*

Ar ôl gorlifo'r tir, ni fydd fy mamgu yn gallu dod o hyd i'r gwair arbennig wrth yr afon, y mae hi yn ei ddefnyddio i wehyddu basgedi a chael arian.

Helo, ke Lebahang, Ke herdboy ho tloha Ha Sekantsi. Er fy mod eisiau bod yn fugail ar ôl gadael ysgol, mwy na thebyg bydd rhaid i mi symud i Maseru; ni fydd gan fy nheulu gartref achos y llifogydd.
Does dim digon o waith i mi fel bugail bach dim mwy oherwydd bod llawer o fechgyn ifainc fel fi yn byw yn y pentref nawr.

I'm *Mosiuoa, Ke 'na e le khutsana a* – plentyn amddifad ydw i o bentref *Ha Sekantsi. Pan fyddaf wedi tyfu fyny, rydw* i eisiau trwsio ceir yn nhref *Mokhotlong* gyda fy ffrind *Tšepang.*

Mae fy ffrind yn helpu ei dad I wneud arian drwy ailgylchu peiriannau sydd wedi ei gadael gan y cwmni adeiladu ar ôl adeiladu'rffordd newydd i'r Argae.

Ke Kimetso, ke lula Molalana. Dewch gyda mi a fy ffrindiau Ntai a Tsepo i weld y bywyd gwyllt o gwmpas fy nghartref ...

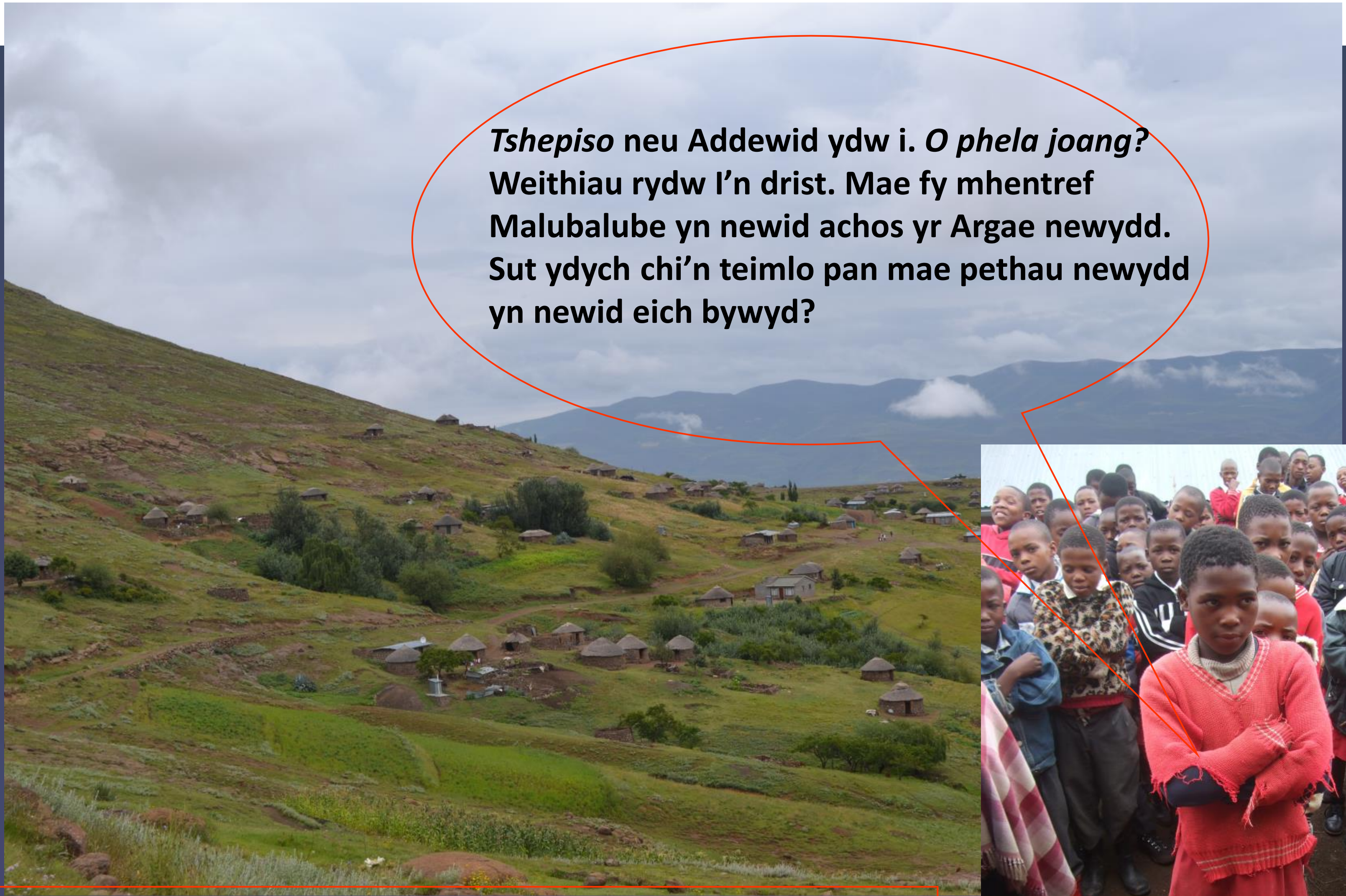

Tshepiso neu Addewid ydw i. *O phela joang?* Weithiau rydw I'n drist. Mae fy mhentref Malubalube yn newid achos yr Argae newydd. Sut ydych chi'n teimlo pan mae pethau newydd yn newid eich bywyd?

Mae ein pentref llawer mwy swnllyd ac anniben nawr achos bod llawer mwy o bobl yn byw yma nawr oherwydd yr Argae.

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

DWR – Lesotho a Tryweryn

- **EDRYCHWCH** ar **y ffotograffau a'r adnoddau -** Lesotho a Tryweryn – Ffolder Dyniaethau 1-adnoddau.
- **Sut** mae defnyddio y **ffotograffau** (ppt) i **gyflwyno'r ymholiad**?
- **Rhestrwch** rhai o'r sgiliau a **gwybodaeth** mae'r dysgwyr yn ei ddysgu yn ystod yr ymholiad. Peidiwch ag anghofio am y 4 Diben!
- Os ydych wedi anghofio **hanes Tryweryn**, gwyliwch y fideo: https://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-34528336
- Dyma'r wybodaeth flaenorol sydd angen ar y dysgwyr cyn cael eu cyflwyno i Lesotho.

Dyfyniadau Tryweryn a Lesotho

Cyfres o ddyfyniadau o Lesotho a Tryweryn. Rhaid i'r dysgwyr benderfynu o ble daw'r dyfyniad.

- **Rhestrwch gwahanol ffyrdd** y gall dysgwyr **gyflwyno eu darganfyddiau/eu gwaith**.
- Sut mae'n bosibl iddynt **ymddwyn fel dinasyddion gwybodus o Gymru a'r Byd?**

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Pa mor fentrus oedd pobl Oes Fictoria?

Is-gwestiynau posibl:

- Pwy oedd pobl Oes Fictoria?
- Sut ydych chi'n gallu profi bod pobl Oes Fictoria yn fentrus?
- Beth mae'r Great Exhibition yn ei ddweud am sgiliau mentergarwch pobl Oes Fictoria?
- Pam adeiladodd pobl Oes Fictoria ffatrioedd?
- Pa ddylanwad gafodd y mentergarwch ar fywyd plant?
- A oedd George Cadbury yn fentrus?
- Pa mor fentrus oedd pobl Oes Fictoria? Sut effeithiodd hyn ar eu bywydau?

Pa mor fentrus oedd pobl Oes Fictoria?

- Meddyliwch am dasgau posibl ar gyfer y dysgwyr er mwyn ceisio ateb yr ymholiad.
- Rhestrwch rhai strategaethau AagD (e.e. Grid GED ar y cychwyn).
- Pam eich bod wedi defnyddio nhw?

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

WATER – Lesotho & Tryweryn

The Curriculum for Wales:

These activities contribute towards pupils becoming ‘ethical informed citizens of Wales and the world’ particularly by:

- engaging with contemporary issues based upon their knowledge and values
- evaluating and using evidence in forming views
- being knowledgeable about their culture, community, society and the world, now and in the past

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

ADNODDAU – Ewch i wefan GA - codau

http://www.geography.org.uk

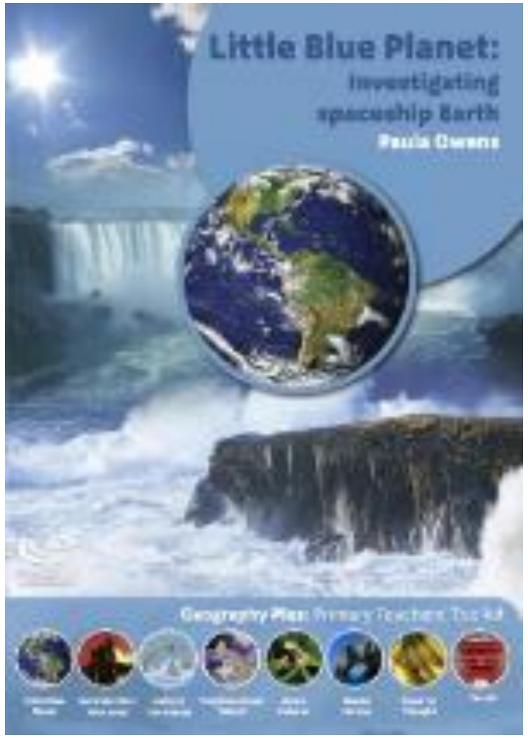

PO32R6

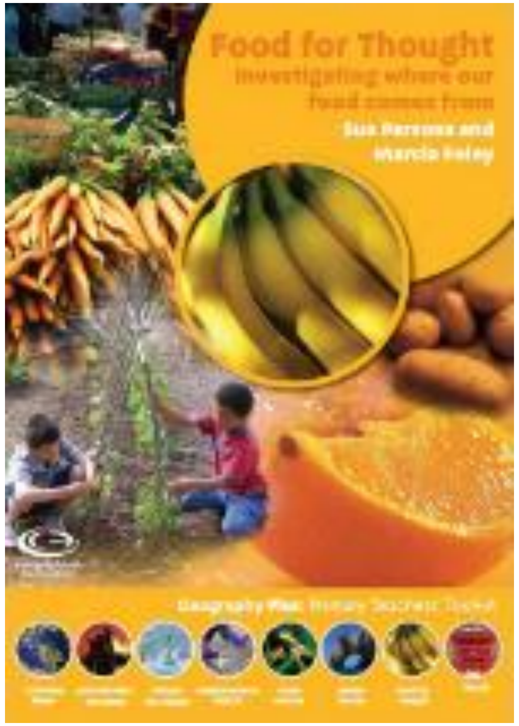

PF10B2

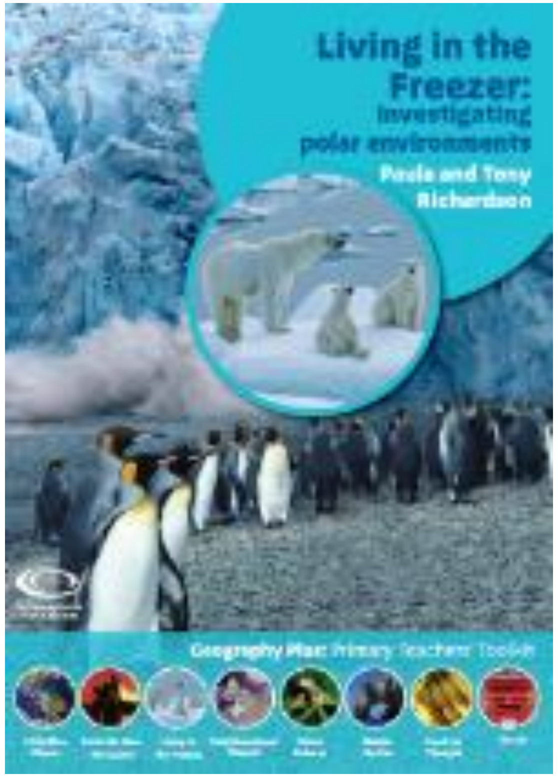

PR12D2

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Cwblewch grid 'GED' am y sesiwn yma

GWYBOD **Beth ydw'n ei wybod yn barod?**	**EISIAU GWYBOD** **Beth ydw i eisiau gwybod?**	**DYSGU** **Beth ydw i wedi dysgu heddiw?**

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Cyfeiriadau

- Catling S. (2017) High-quality in primary humanities: insights from the UK's school inspectorates. *Education 3-13*, 45(3), 354-364. (copy on Moodle)
- Estyn (2010) *Arfer dda yn y Dyniaethau*. Caerdydd: Estyn. https://www.estyn.gov.wales/system/files/2020-07/Good%2520practice%2520in%2520the%2520humanities%2520cy%2520FINAL%2520%2528PDF.pdf
- Estyn (2010) *Good Practices in the Humanities*. Cardiff: Estyn. https://www.estyn.gov.wales/thematic-report/good-practice-humanities?_ga=2.48203055.988699427.1614513686-593711930.1614513686
- Grigg, R. & Hughes, S.V. (2013) *Teaching Primary Humanities*. London: Routledge (Chapter 4).
- Llywodraeth Cymru (2020) *Canllawiau Cwricwlwm i Gymru – Dyniaethau.* Caerdydd: Llywodraeth Cymru. https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/datganiadau-o-r-hyn-sy-n-bwysig/
- Ofsted (2010) *Transforming religious education*. London: Ofsted. http://dera.ioe.ac.uk/1121/1/Transforming%20religious%20education.pdf
- Pickford, T., Garner, W., & Jackson, E. (2013) *Primary Humanities: Learning through Enquiry.* London: Sage.
- Thompson, K. & Wire, T. (2021) 'Take one day: undertaking an in-depth local enquiry', *Primary History*, 87 (Spring 2021), pp. 34-38. (copy on Moodle)
- Welsh Government (2020) *Curriculum for Wales Guidance.* Cardiff: Welsh Government. https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/statements-of-what-matters
- Gwefannau/Websites: https://schools.fairtrade.org.uk https://www.geography.org.uk/ https://www.natre.org.uk https://www.teachingcitizenship.org.uk/regions/wales

Trawsnewid Addysg,
Trawsnewid Bywydau

Transforming Education,
Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk